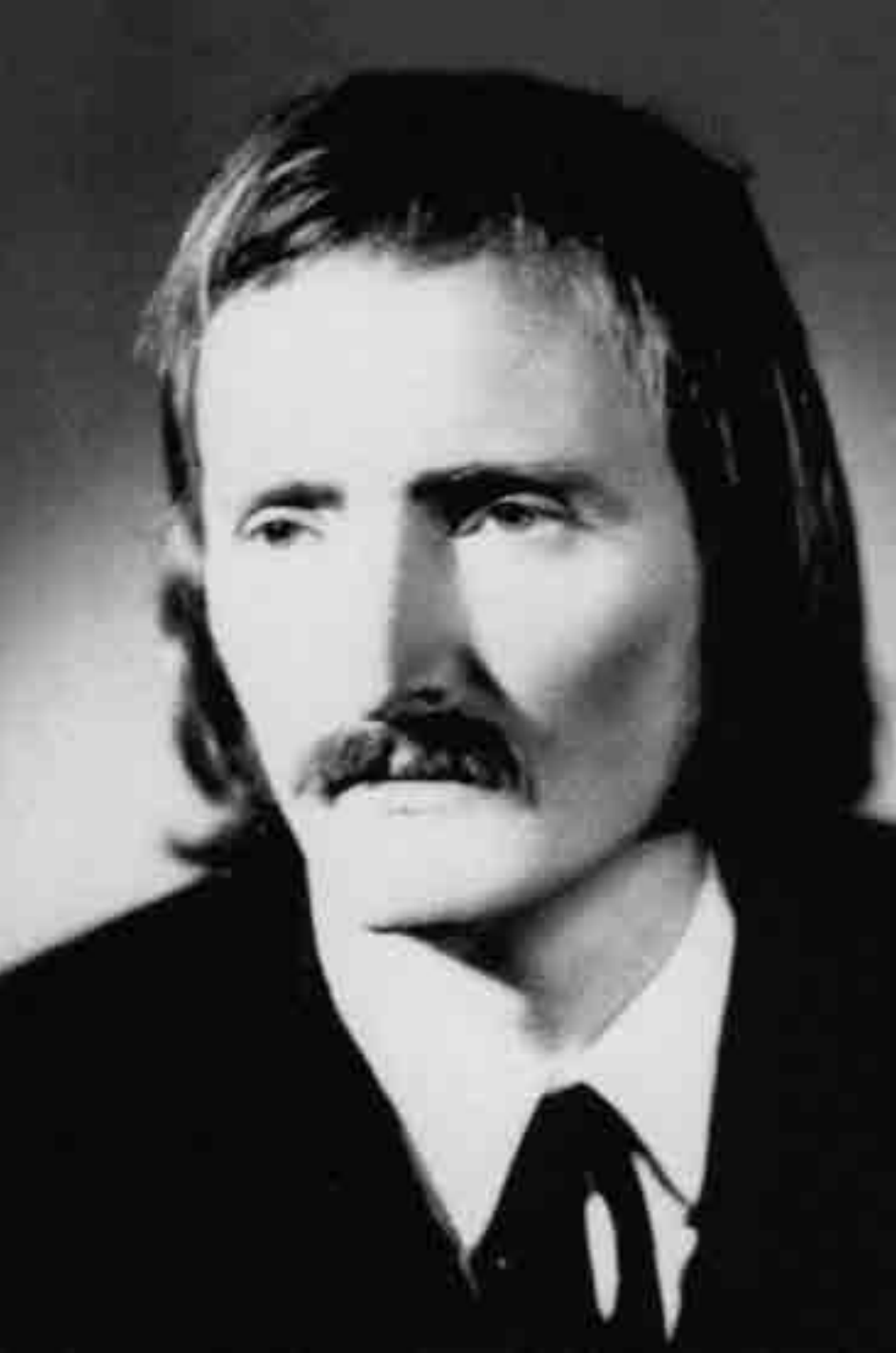

CARTIER

de colecție

Nr. 9

MIHAI
URSACHI

•

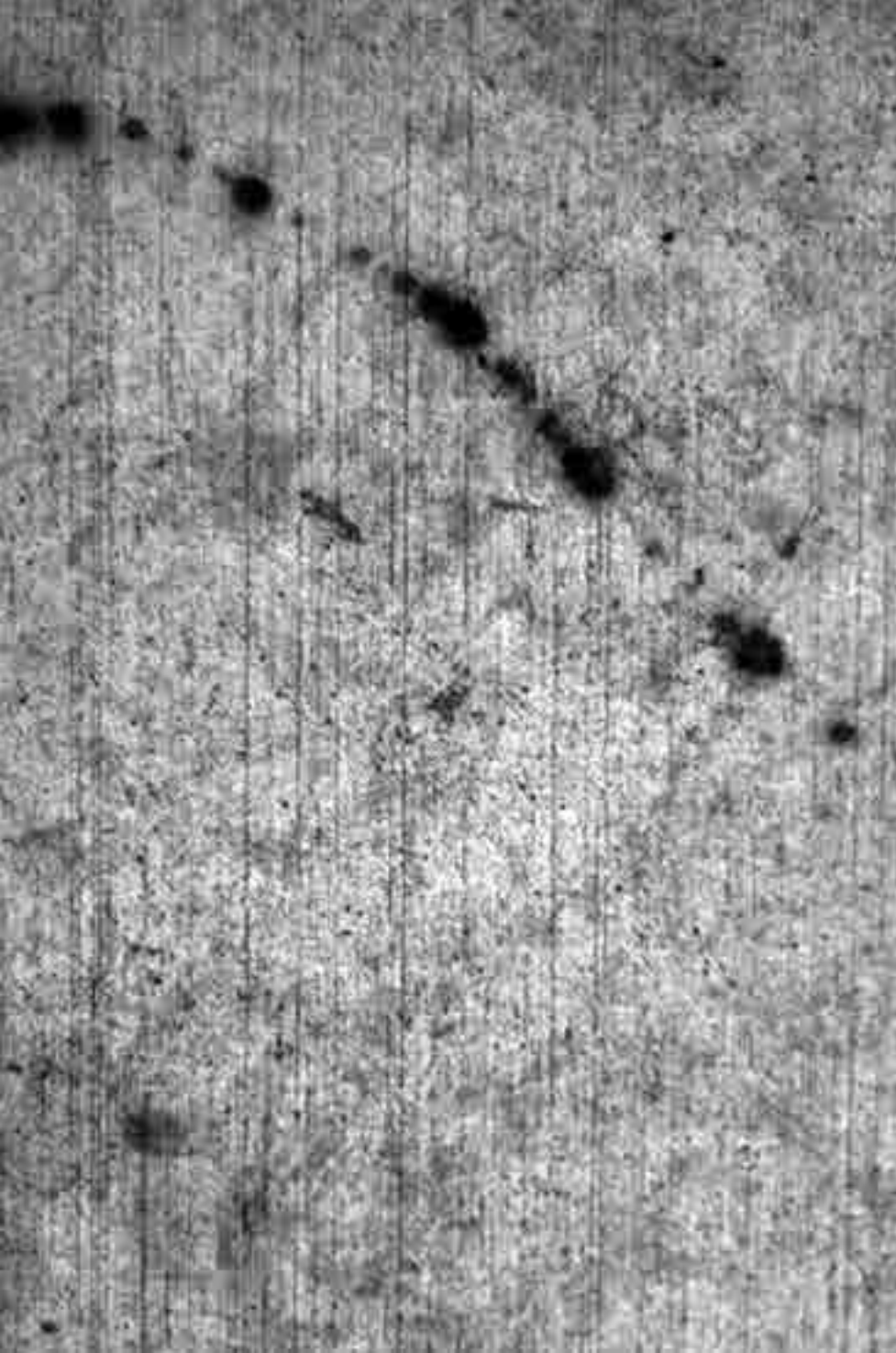
Marea Înfățișare

POEME ALESE DE

LUCIAN
VASILIU

Fotografii de NATALIA GÂRBU

CARTIER

Despre autor

MIHAI URSACHI (17 februarie 1941, Strunga, j. Iași – 10 martie 2004, Iași), poet, prozator și traducător român. După absolvirea Liceului „August Treboniu Laurian” din Botoșani în 1957, urmează Facultatea de Filologie a Universității din Iași, fără a susține licența. În 1961 este arestat pentru încercarea de a părăsi ilegal țara (trece înot Dunărea pe lângă Porțile de Fier) și închis până în 1964 la Jilava, în Fortul 13. Student în 1965 la Facultatea de Medicină, o abandonează peste un an, pentru a-și continua studiile la Filologie, secția limba și literatura germană, a Universității „Al. I. Cuza” din Iași, pe care o absolvă în 1970 cu o teză despre Cristian Morgenstern.

În ianuarie 1968, debutează cu un grupaj de poeme în revista „Cronica”, iar în 1970 îi apare primul volum, *Inel cu Enigmă*, la Editura Junimea din Iași. Timp de un deceniu, publică mai multe cărți de poezie: *Missa solemnă*, 1971; *Poezii*, 1972; *Poemul de purpură și alte poeme*, 1974; *Diotima*, 1975; *Marea Înfățișare*, 1977; antologia *Arca*, cu o prefață

de Ștefan Aug. Doinaș, 1979; antologia *Inel cu Enigmă*, cu o postfață de Laurențiu Ulici, 1981; și un volum de proză, *Zidirea și alte povestiri*, 1978. În septembrie 1981, reușește să plece, cu o bursă de cercetare, în Statele Unite, unde va lucra în mediul universitar, susținând, totodată, un doctorat despre poezia lui Paul Celan.

Revenit în țară, în ianuarie 1990, este numit director al Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Iași, funcție din care va fi destituit doi ani mai târziu, fără nicio explicație. Membru fondator al Alianței Civice, împreună cu Ana Blandiana, Romulus Rusan, Alexandru Zub ș.a. Pe 15 ianuarie 1991, i se decernează, la Botoșani, Premiul „Mihai Eminescu” pentru *Opera omnia*. Mircea Ciobanu publică o selecție de *Poezii* ale lui Mihai Ursachi la Editura Vitruviu, în 1996. În 1998, apare la Editura Nemira o amplă antologie de autor, *Nebunie și lumină*, iar în 2002, la Editura Junimea, ediția definitivă a volumului de proză *Zidirea (nuvele și povestiri)*.

Mihai Ursachi se stinge în dimineața zilei de 10 martie 2004, fiind înhumat la Cimitirul Eternitatea din Iași.

Despre autorul ediției

LUCIAN VASILIU (n. 8 ianuarie 1954, c. Puiești-Bârlad, j. Vaslui), poet, prozator și editor român. După absolvirea Liceului „Mihai Eminescu” din Bârlad, în 1972, urmează Școala postliceală de Biblioteconomie din București (1972 –

1974), apoi Facultatea de Filologie, secția română-franceză, a Universității „Al. I. Cuza” din Iași (1976 – 1980). În 1974 – 1980, este bibliotecar al Bibliotecii Institutului Politehnic „Gh. Asachi” din Iași, după care se transferă la Muzeul Literaturii Române din Iași (inițial la Casa „M. Sadoveanu”, apoi la Casa „V. Pogor”). În 1990 este numit director al Muzeului Literaturii Române și coordonator al revistei „Dacia literară”. Actualmente, director al Editurii Junimea și al revistei „Scriptor”.

Debut cu poezii în revista „Convorbiri literare”, în 1973; debut în volum cu placheta *Mona-Monada*, Editura Junimea, 1981. Autor a peste 20 de cărți, dintre care mai multe volume de poezie: *Despre felul cum înaintez*, 1983; *Fiul omului*, 1986; *Verile după Conachi*, 1990; *Mierla de la Casa Pogor*, 1994; antologia *Dincolo de disperare*, 1995; *Lucianograme*, 1999; *Poeme / Poèmes*, 1999; antologia *Atelier de potcovit inorogi*, 2003; antologia *Șobolanul Bosch*, 2006. În 1985 publică romanul *Să alergăm împreună*.

Tradus în mai multe limbi, este prezent în numeroase antologii, din țară și din străinătate.

Poezia ca armonie cosmică

„...crezi oare că scitul
se va slobozi de sub tirania Ideii ?”
(*Pythagora și sclavul său divin*, Zamolxis)

MIHAI URSACHI este solidar cu încercarea (romantică prin excelență) de refacere a unității spirituale. Obsedat de absolut, poetul scrie sub semnul unei discrete și tainice alianțe între poezie și filozofie.

Prin excelență lucid și rațional, menținând trează dispoziția contemplativă (nativă, am spune) la nivel Eu-Univers, fără a uza de atitudini doctrinare sau de simboluri dificile, poetul cultivă poezia ca rezultată a emoțiilor spirituale elevate, poezia ca acces la absolut, la desăvârșit, mesaj de universale semnificații. O filozofie subtilă, difuză în substanța poemului, vizând idealul Antichității.

Poezia ca alchimie lexicală

„Esența secretă și prețioasă, / esența a cincea”, poezia, este o „formulă, / spre dezlegarea formulelor”, un instrument gnoseologic „urmând echilibrului cosmic”. În descendență Baudelaire-Arghezi, poezia este conținută în „zoile chioare ale vorbăriei”, „exceleța” fiind detectabilă în „lături”, iar „noblețea extremă / în umilință” (*Tripticul termenilor sau încercare asupra cuvintelor. I. Argument*). Estetica lui Mihai Ursachi („Printr-un foc nesfârșit, de a cărui natură tratez în Opuscul..”) este încrezătoare în posibilitățile limbajului, capabil să surprindă și să transmită adevărurile profunde ale lumii. Prin adecvate formule muzicale la stările afective, se surprinde apetitul comunicării umane, posibilitatea limbajului de a întemeia dialogul, posedând funcții mitopoetice (de plăsmuire): „Cuvinte zemoase, cuvinte harbuz, / vând vorbe de leac pentru văz și auz!// Ia, doamnă, ia, doamnă, o vorbă de-amor,/ pentru noptieră, în dormitor!//... Must natural de cuvinte! Conține/ cele mai noi și mai mari vitamine...” (*II. La iarmarocul de vorbe*).

Dar „essentia nobilis”, poezia, obținută prin arderi mistuitoare, nu-și limitează vederea la suprafața strictă a lumii, a lucrurilor („Esența a cincea e însă de o natură cu mult mai subtilă,/ și imponderabilă,/ ea se conține probabil în umbre,/ însoțitoare ușoare și fine ale obiectelor”. (*III. Din reveriile*

alchimistului Abstractor). Poezia este alchimie, laboratorul poetic este un adevărat athanor, dotat cu recipiente, retorte, alambicuri, țevi, tot acest complicat proces având ca finalitate revelația „alcoholului secret din cuvinte”.

Poezia timpului ancestral

Timpul, în poezia lui Mihai Ursachi, se prezintă într-o simetrie revelatoare a ideilor: *timp ancestral pitagoreic* (doctrina despre nemurirea și transmigrația sufletelor, idei contemplate cândva într-o existență anterioară), împietrit, și timp prezent, surprins în aspectele lui seducătoare (*Triplu poem pentru bătrânul porcar Garibaldi, Poem despre Domnișoara Gabriela Șerban și despre unica noastră întâlnire la o expoziție suedeză de pictură, Mica plimbare la boschet, Coliba* etc.).

Reveriile la țărmul mării (marea, constantă a poeziei lui Mihai Ursachi) procură imaginea platonice a lumii (cunoașterea ca „reamintire” – *anamnesis*), în tăcerea sa sepulcrală: „Eu stau pe malul mării – o stană-n lutărie, / în jurul meu, cochilii din vremuri ancestrale, / ființe-a căror inimi subzistă dizolvate / în lutu-acesta galben din care se fac oale... / – Din care se fac chipuri, ce uneori învie” – *Căci e în marea verde*. Universul este netulburat, într-o pace veșnică, fără stridențe, simfonie a lumii, solemnă.

Transcendența absolutului cosmic

Cunoașterea provoacă sentimentul frumosului. Absolutul emoției devine cunoașterea absolutului. „Luntrea” (în același timp marină și astrală, într-un cuvânt vehicul universal) constituie mijlocul cu precădere ales în călătorii „prin pădurile lunii”. Fizic, spațiul este cel al „livezii părinților”, hiperbolizat însă la dimensiuni cosmice. Satele (terestre) devin ale „cerului”, cântecul buciunătorilor autohtoni auzindu-se până în îndepărtate spații galactice.

Spiritul poetic viețuiește în Tot și în toate, în general și în particular. Ochii sunt „cristalice sfere”, în virtutea unei ubicuități metafizice, sortiți „putrezirii” în țarina „care-i aceeași / în tot Universul” (*Șansă exclusă*). O notă de durere (platonice) însoțește revelațiile, bucuriile divin-extatice în formă ritualic-muzicală de mare profunzime: „... Iar luntrea mea subțire ce-i zic Metamorphe / urmează prin efluvii de stele și sisteme / un drum fără odihnă, și-mi pare că nu e / vreun semn unde începe o viață ori o vreme...// ... Nu duc nimic cu sine și totuși ca prin vis, / o ținere de minte, dar nu poate să fie, / căci firea mea-i uitare... ori un tărâm promis, / ori un cuvânt, un ostrov, numit Statornicie...” (*Rătăcitor printre stele*).

Desprinderea de contingent, de teluric se săvârșește în mari și incantatorii ritualuri, în sacrosanctă solemnitate. Există la Mihai Ursachi o gravă etică a rostirii și a rostului, sacerdotale, relativă la fecunditatea existenței în univers, la

utilitate: „Adio, tăcuta mea piatră care sunt eu, / fir dulce de iarbă ce sunt, lucrător / care sunt la miresme, bondar... Am fost cicisbeu / al țărânei, ci iată acum cu lumina mă-nsor” (*Nuntă în cer*).

Mihai Ursachi este un voluptuos de adânci resurse, în extaz perpetuu, stăpânit de mari elanuri afective, suav-patetice: „... imagine sfântă și clară și pură, / zburdalnică Fire, beție de viață...” (*Instauratio noctis*). Sentimentul erotic predomină între toate celelalte, sub același semn al plenitudinii universale, al armoniei. Sunt frecvent regizate dialoguri imaginare cu iubita, căreia i se transmit emoții existențiale sublime, în tradiție blagiană: „Iubito, mi se pare c-aud / zarzăre coapte căzând. Ele cad / fără durere, în seninătate. Deasupra / sunt constelații, neschimbătoare. / Oh, sufletul nostru, / pururea, pururi...” (*În amintirea*).

Sub semnul focului și al apei

Focul, în concepția heraclitiană, ca element material, reprezintă originea – substanță și factor motor al lumii (materiale și spirituale), într-o neconținută mișcare și devenire. Tentat de această „lume” a focului-ardere, flacără, incendiu, torță, făclie etc., Mihai Ursachi îi dedică substanțiale „tratate”, în buna tradiție a ironiei socratice („În privința tratatului meu «Despre flăcări, / despre natura, felurile și dulceața lor...”” (*Scrisoare pe cochilia melcului Adeodatus*) sau „Prin-

tr-un foc nesfârșit, de a cărui natură tratez în opuscul...” (*Triplicul termenilor sau încercare asupra cuvintelor*). Vălvătaia focului este una spirituală, de natură abstractă: „E un incendiu sacru ce mistuie, și arde / ca o făclie-jertfă pe un altar Ființa / pururi dătătoare de viață și de moarte” (*Rosa cogitans*).

Desăvârșirea lumii ființează în alcătuirile ei primare (văzduh-aer, foc și apă). Țărnul mării predispune la contemplare: „Un crin cugetând, / astfel am fost și-am trecut noi pe țărmul acesta / la marginea mării...” (*Din Poemul de purpură. IX*).

Mihai Ursachi este poetul armoniei suverane a cosmosului.

Notă

Am scris acest comentariu în vremea studenției ieșene, pe când magistrul-Pelican nu publicase decât „Inel cu enigmă” (1970), „Missa solemnă” (1971), „Poemul de purpură și alte poeme” (1974) și „Diotima” (1975). Paginile mele de încercări critice la opera ursachiană au apărut în „Opinia studențească”, în chip de... cronică literară (Iași, noiembrie 1977).

Menționez că era perioada când Mihai Ursachi eminescianiza în Iași „mahalalei adânci / celeste” din preajma Bojdeucii lui Ion Creangă, din parohia Țicău.

P.S. Gratițudinea mea, și pentru această ediție, doamnei prof. univ. ANA COJAN, soția poetului, și preotului GHEORGHE URSACHI (Elveția), fratele poetului.

— LUCIAN VASILIU

Inel cu Enigmă

(1970)

Ad lectorem

Întâia oară vei vedea
și vei pleca și vei uita;
ci înc-o dată dacă vii
vei auzi și vei trăi;

a treia oară-ai să rămâi.